

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. V. Lex Tridentini, irritans Matrimonia clandestina, obligat hæreticos,
& Catholicos in terris hæreticorum, si ad Ordinarium vel delegatum sit
tutus accessus; aliàs validè contrahent coram ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

CONCLUSIO V.

Lex Tridentini, irritans Matrimonia clandestina, obligat hæreticos, & Catholicos in terris hæreticorum, si ad Ordinarium vel delegatum sit tutus accessus; alias validè contrahent coram duobus testibus.

130.
Probatum
part. Con-
clus.

Loquitur Conclusio de illis terris, in quibus aliquando fuit lex illa debite publicata; & sic intellecta, probatur quoad primam partem; quia præsentia Parochi & testium requiritur, ut forma intrinseca contractus, quam neque necessitas, multò minus malitia supplere potest, nisi expressè Pontifex aliud declaret, prout (quantum ad necessitatem) declarasse videtur pro Belgio, teste Zypæo supra, ubi sic scribit: Porro pro ditionibus iis Belgicis, quæ unà cum obedientia nativi Principis, jugum Ecclesiæ excusserunt, extant Declarationes Cardinalium Concilii Tridentini. Interpretum in hæc verba: *Congregatio Concilii per pensas consultationibus Episcopi Tricaricensis circa formulam Matrimoniorum, quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisicæ contrahuntur, ita censuit.*

Declaratio
Card. pro
dicionibus
Belgicis, ex
Zypæo.

131.
Articulus I.

Primo; ubi Decretum ejusdem Concilii c. 1. sess. 24. de Reform. Matr. non est publicatum, valere Matrimonia contracta absque observatione formæ, à Concilio præscriptæ.

Secundus.

Secundo; publicationem præsumi, ubi id Decretum fuerit aliquo tempore in Parochia, tanquam Decretum Concilii observatum.

Tertius.

Tertio; hæreticos quoque, ubi Decretum d. c. 1. est publicatum, teneri talem formam observare, & præterea ipsorum etiam Matrimonia, absque forma Concilii, quamvis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse.

Quartus.

Quarto; ubi etiam constat Decretum Concilii esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum, sed parochialis Ecclesia, utpote vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis: utidem Episcopo atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi vel Episcopi suppleat, Matrimonium valere absque præsentia Parochi: servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus.

132.
Quintus.

Quinto; si extant quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hæreticorum lateat, ita ut verè ignoretur ubinam sit, vel eodem metu à Diocesi absit, nec

ad alterutrum sit tutus accessus, validum esse Matrimonium, contractum absque formæ adhibitis tamen, ut dictum est, duobus testibus.

Quod verò attinet ad casum specialem, in scripturis ejusdem Nuntii contentum, Conventus duxit respondendum: Cum secundum ea quæ proponuntur, Matrimonium fuerit contractum in Parochia, ubi fuerat publicatum dictum Decretum, & extaret in Diocesi Asturæ, quæ tunc erat Parochia, Vicarius, qui juxta Concilii Decretum poterat providere. Utique legitur Matrimonium absque forma contractum, & nullum. Ita subscriptum erat: Hæreticorum Cardinalis. Haec tenus Declar. Card.

Ipse autem Zypæus continud subdit: Quæ omnia indistinctè juxta art. 3. accipiuntur de hæreticis, quam de Catholicis neque in rursam, eruditissimorum tamen responsum mihi placet, omnia ejusmodi contracta hæreticos contracta Matrimonia, quæ nullis habenda esse, eo argumento, quia non tenentur formam servare, ergo debent nullum, quia cætera eis sint per accidens, præterea fieri posset, ejus operâ uti nihilominus lenit: itaque nulliter contrahunt: quibus tunc hic se debeat habere ex parte Matrimonii Ecclesiæ, non contrahentium.

Quia respondendum est, velle debere, ubi tenentur: non tenentur ubi copia non haberi nequit; ergo nec sibi debent vellet non voluntas novo hoc jure ea potest adhiberi, gatur, neque antiquo; à quo vellet non erit, & novum in his locis, declaratur, quibus servari nequit. Hæc ille.

Et prosequitur: Ex eodem Epikieia, quæ procedit art. 4. & 5. dictum est, ut scilicet credamus Tridentinam mentem non esse, ut obligare velit, ubi Parochi copiam haberi, Decretum ve observari nequit: nondum est, Matrimonia captivorum recalcatorum apud infideles, in iis locis, quæ Decreti publicationem in eorum manibus non erunt, esse valida, quamvis Sanchez in Matr. lib. 3. disp. 18. n. 33. Epikieia eo Decreto nolit admittere: sed us in locis quæ semper sub eorum potestate fuerunt non Epikieia, sed publicationis, quam Decretum requirit, defectui, ut validum conceptum referat. Id quidem bene, non oportet illud. Ita hic Auctor: Bene, an male, poterit ex dicendis.

Docet itaque Sanchez supra, disp. 17. n. 4. tanquam certum tenendum, Matrimonium contractum absque Parocho & testibus, etiam in articulo mortis ad prolem legitimandam, & damnationem æternam evitandam. Quia inquit, ubi in dispositione dicitur: *Alio fieri non posse, inducitur forma, & idem, quia non ponitur decretum annullans:* sed in Tri-

B. O.
Sacramentum
Matrimonii

dent. sess. 24. de Reform. Matr. c. 1. dicitur: Aliter fieri non posse Matrimonium, quam præsentem Parocho & duplici teste, & aliter contractum redditur irritum; ergo inducitur forma, & proinde in nullo eventu, absque ea solemnitate inritum, erit validum: res enim sine sua forma nunquam subsistere potest.

Et confirmatur; quia ibi redduntur omnino inhabiles contrahentes; ubi ponderanda est dictio: *Omnino*, quæ significat, in omni eventu, sine ulla exceptione, sine remedio ac dispensatione. Ponderandum etiam est, *Reddere inhabiles*; nam inhabilitatem materiæ Sacramenti, nullus necessitatis casus potest supplere, ut in nulla necessitate possunt consanguinei Matrimonio copulari, eod quod materia est inhabilis.

Et ratio est; non ratione legis Ecclesiasticæ, quasi obliget in tanta necessitate; sed ratione legis naturalis & Divinæ ibi inclusæ, dictantis nunquam licere accedere ad non suam; at eo ipso, quod Ecclesia inhabilitat materiam ad Matrimonium, non potest cum illa consistere, & ita esset accessus ad non suam.

Item; quia est ibi inclusa lex Divina; ut Sacramentum constet ex materia apta & forma: Ecclesia autem potest in Matrimonio hanc ineptitudinem materiæ constituere; unde reddente Ecclesiâ materiam ineptam, lex Divina est, ut non consistat Matrimonium: ergo nulla necessitas potest supplere hunc defectum. Hæc ille. Et complures Alii, quos citat.

Estque communior sententia tam Jurisperitorum, quam Theologorum, à quo proinde judicio in praxi non facile recedendum, quamvis rationes jam allatæ non omnino convincant, nisi detur ulterior ratio disparitatis inter legem præcipientem & irritantem, propter quam Ecclesia possit magis irritare pro casu necessitatis, quam præcipere.

Nam quod dicit prima ratio: rem sine sua forma nunquam subsistere, & illam præsentiam Parochi & testium esse formam, admittunt libenter Adversarii; sed negant esse formam tempore necessitatis, quia scilicet tunc cesset lex irritans, sicut cessat lex præcipientis; adeoque tunc videtur esse forma, quod ante illam legem erat forma.

Ad confirmationem dicitur: eam nimium probare, videlicet, nequidem Pontificem in illa lege posse dispensare, quod clarè falsum est, & idèd nihil probat. Deinde quaeritur: si Ecclesia præciperet quidquam omnino faciendum, putas, quod illa lex obligaret cum periculo æternæ damnationis, vel cum periculo mortis corporalis, aut alterius mali æqui valentis; & quod talis lex propter illam particulam obligaret sine remedio dispensationis? Non est credibile.

Quantum ad illam particulam: *Reddere*

inhabiles; fateor, inhabilitatem materiæ Sacramenti nullum casum necessitatis posse supplere; sed hoc non quaeritur, nec Adversarii affirmant, aliquem casum necessitatis posse eam supplere; sed docent, necessitatem tollere illam inhabilitatem, sicut tollit rationem culpæ, quâ inhabilitate sublatâ, jam materia habilis est, sicut erat ante legem irritantem; adeoque nulla lex Divina aut naturalis obstat, quin licitè & validè possit suscipi illud Sacramentum, quod tunc constat materiâ & formâ aptâ; sicut quando per dispensationem Pontificis, aut abrogationem tollitur illa lex, vel in ea dispensatur. Sic ergo possent Adversarii respondere ad argumenta Sanchez.

Sed & ipsi argumenta pro sua sententia adducunt non pauca. Primum est: quod etiam leges Divinæ recipiant interpretationem ex bono & æquo, & ex Epikeia, ut quæ pro tuenda charitate inducta sunt, ipsi non advertentur. Sic quippe nemo absque Baptismo salvari potest, Joannis 3. v. 5. & tamen deficiente ministri vel aquæ copiâ, sufficit Baptismi votum. Ergo à fortiori, leges humanæ recipiunt hanc Epikeiam. Et confirmatur: quia si Pontifex in casu proposito interrogaretur, responderet, posse in ea extrema necessitate absque Parocho & testibus contrahi.

Respondet Sanchez supra: legem merè præceptivam & inducentem contractui solemnitatem extrinsecam, recipere aliquando interpretationem ex Epikeia; sed ubi est solemnitas substantialis & materiæ inhabilitas: nec hoc adversari Charitati: valde enim bono communi expediebat, legem eo rigore conditam esse: nec in hoc casu Pontificem aliter responsurum. Hæc ille.

Equidem quid Pontifex responsurus foret, incertum est; quia non scitur unquam de hoc fuisse interrogatus.

Interim puto cum Sanchez, bono communi expedire, hanc legem eo rigore editam esse, ne sæpius fingantur casus necessitatis, ubi reverà non sunt. Damnum autem, quod sequitur proli, ex eo quod non sit legitimitas, & periculum damnationis æternæ, per accidens sequuntur ex mala voluntate eorum, qui fornicati fuerunt, nec volunt deponere pravum affectum, quem possent & deberent deponere. Et hæc eadem sequi possunt ex incestu; quis autem propterea unquam docuit, consanguineos posse validè contrahere absque dispensatione? Quapropter si in uno casu non adversatur charitati, neque in altero.

Secundò argumentantur Adversarii; quia præceptum Ecclesiasticum non obligat eo rigore, ut præceptum audiendi missam, jejunandi &c.

Respondet Sanchez supra; ubi solum præceptum

Inhabilitatem materiæ Sacramenti non supplet necessitas.

139. *Primum argumentum pro opposita sententia.*

Confirmatur.

140. *Resp. Sanchez.*

Expedis bono communi, hanc legem eo rigore editam esse.

141. *Secundum argumentum Adversariorum.*

Solvitur ex Sanchez.

ceptum Ecclesiasticum concurrat, non obligare eo rigore: hic autem concurrat naturale, de non accedendo ad non suam, & Divinum, ut Sacramenta consentent ex legitima materia. Vel melius dic (hæc enim solutio non satisfaciunt; quia inhabilitas illa materiz, ex qua confurgeret, esse fornicationem accessum ad illam, est ex jure Ecclesiastico, & ita adhuc urget argumentum, jus Ecclesiasticum non inhabilitare in hoc urgente necessitate) id esse verum de præcepto Ecclesiastico, quod non inducit solemnitate substantialem, nec materiam inhabilitat, ut jure Ecclesiastico consanguinei in 2. gradu inhabiles sunt ad contrahendum Matrimonium, quod in nulla necessitate inire possunt. Hæc ille.

142. Dubitat Auctor an illa solutio sit melior, & satisfaciatur.

Ego autem dubito; an illa secunda solutio sit melior, & an plenè satisfaciatur. Nam quæritur: quare sicuti dispensatur in lege, quæ inducit solemnitate substantialem, & sicut ea lex potest abrogari, eadem ratione, quæ lex, quæ solum inducit solemnitate accidentalem, & quæ non inhabilitat materiam; quare, inquam, similiter non admittat Episcopiam & interpretationem in necessitate. Hanc ergo rationem cupio scire, & dum scivero, tunc plenè erit mihi satisfactum. Interim pergo ad 3. argumentum Adversariorum, quod est hujusmodi.

143. Tertium arg. Adversariorum.

Tridentinum, inhærendo vestigiis Concilii Lateranensis, irritat Matrimonia clandestina, quæ olim Ecclesia detestabatur; sed nunquam detestata est Matrimonium, clam contractum in hac urgentissima necessitate; ergo nec tale clandestinum hodie est irritum.

Resp. Sanchez.

Respondet Sanchez sup. irritasse Tridentinum omnia clandestina, quæ, quantum ad modum contrahendi, olim detestabatur Ecclesia, licet aliquando essent licita ratione urgentis necessitatis; quia tunc prohibitio Matrimonii clandestini erat per modum simplicis & nudi præcepti, & proinde gravis necessitas excusabat; secus tamen est hodie, quia id præceptum continet formam substantialem & Decretum irritans. Hæc ille.

Sed est eadem iterum solutio, quæ, sicut statim dixi, non plenè satisfaciunt, nisi accedat aliqua ratio, quare potius dispensatio excuset à lege irritante, quàm necessitas.

144. Quartum argum.

Quartum argumentantur Adversarii, & dicunt: In hoc clam contrahendi modo, quando alter contrahens est in mortis articulo constitutus, cessant inconvenientia, quibus mederi voluit Tridentinum, non enim est periculum, ut conjux superstes contrahendo postea cum alio, maneat in perpetuo adulterio, cum Matrimonium illud clam contractum, sit statim morte dissolvendum.

Solvitur ex Sanchez.

Respondet Sanchez sup. negando in hoc casu cessare rationem; quia potest in articulo mortis constitutus supervivere. Præterea:

licet illa ratio maxime induxerit Tridentinum non tamen ea sola fuit, ut colligitur ex illis verbis: Cum Sancta Synodus graviter perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiorum habent: præsertim vero eorum &c. Nunc dictio: Præsertim, quæ implicat ea esse, est naturæ, ut explicet casum certiorum implicet minus certum; cessante autem ratione legis, quando alia superlunt, cessat lex. Hæc ille.

Et nos antea ostendimus, legem illam Tridentini obligare in casu particulari, quo nulla omnino nata sunt sequi inconvenientia, propter quæ evitanda lex laicis Vide ibi dicta.

Quintum argumentum Adversariorum sic sonat: Ad Matrimonii valorem facit quicumque Sacerdos de licentia propria expressè habetur in Trident. dict. an. sed secundum rectam rationem, quæque Parochus in prædicto casu concederet licentiam cuicumque Sacerdoti, ergo licentiam Sacerdos cum ea præsumpta licentia terit asserere.

Respondet Sanchez supra: non licentiam præsumptam & rarissime futuram, ut alius Sacerdos possit asserere Matrimonium. Ita hic Auctor.

Sed quare non possit præsumi licentia de præterito vel præterito, id est, quare non possit præsumi, quod Parochus non solum concederet, sed de facto concedat nulli Sacerdoti pro tali casu licentiam? Hæc pariter licentia sufficit, ut infra videbitur.

Respondeo: nullo modo extorere licentiam de illa concessione Parochi; debet autem constare, ut esset sufficiens; quippe illa concessio est communicatio quædam humana quæ necessariò fit per actus externos, cum homines non communicent inter se adhibere merè internis, quoniam eos non cognoscunt.

Atque ut verum esset, quod Auctores hic asserunt, jam non erit casus, de quo ritur: nam erit Matrimonium contractum juxta formam Concilii Tridentini; quæ suppono, cum illo Sacerdote etiam essent duo testes. Quæstio ergo solum est, an Matrimonium sit validum, quando vel est legitimus Sacerdos, vel si hic adit, adhibentur duo testes.

Et eodem modo responderi potest ad ultimum argumentum Adversariorum, quæ iniquum, cui licet quod plus est, etiam licet quod minus est, Reg. 53. de Reg. juris in 6. Cui licet quod est plus, licet utique, quod est minus. Et l. 21. ff. eod. Non debet, cui plus licet, quod minus est non licere. Sed cui licet impio Sacerdoti licet in articulo mortis absolvere à quibuscumque peccatis & censuris, ut manifestè decernit Concil. Trident. sess. 14. c. 7. ibi: Atque ideo omnes Sacerdotes, quælibet

IBI
Sacramentum
Matrimonii

penitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Licet etiam Eucharistiam & Extremam Unctionem conferre in absentia Parochi; quæ sunt Sacramenta digniora; ergo licet assiliter Matrimonio. Hæc illi.

Sed, sicut dixi, eodem modo responderi potest, hunc non esse casum, de quo quæritur. Præterea: quod attinet ad Reg. juris & l. 2.1. ab iis descendit, ubi diversa ratio in minori subest, ut notat Canisius in Reg. 35. de Reg. juris in 6. Plus semper in se continet, quod est minus. Huic regulæ, inquit ille Auditor, similis illa est: In toto partem non est dubium contineri, cap. In toto, eod. Ex quibus tandem tertia regula exurgit: Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

148. Nec enim plus & minus, totum & sua pars, separatim quid à se invicem constituunt; sed unum ab alio continetur. Ut hinc rectè ab Ulpiano l. 1. §. Si stipulanti, ff. de Verb. oblig. responsum sit: Si stipulanti decem; ego viginti respondeam, quod obligatio in decem contrahatur, quod manifestissimum sit, viginti & decem inesse. Item & in fideiussore rectissime dicitur, ut si is in majorem summam rogatus, in minorem fideiubeat, quod in minori summa consistat fideiussio, sicut aperta est Juliani sententia in l. Rogatus, 33. ff. Mandati, & confirmat responsum Ulpiani, jam jam allatum.

Indè quoque est, si debitoris gratià debiti solutio prorogata fuerit ad certum tempus, nihilominus à debitore rectè solvi possit ante tempus, l. Eum qui, 15. ff. de Annu. Legat. Cui licet quod plus est, &c. Sic Papinianus inquit: Qui occidere potest adulterum, multò magis consumelia poterit jure afficere, l. Nec in ea, 22. verf. Sed qui, ff. ad Leg. Juliam de Adulteriis.

149. Cæterùm hæc aliæque similia accipienda sunt, nisi diversa ratio subfit in eo, quod minus est. Ut ecce; mulieri quidem permillum est, ut res suas donare, vel aliter distrahere possit, l. 4. ff. ad S. C. Velleian. l. 2. Cod. eod. non tamen pro alio obligare; eò quod hoc mulieri facilius sit, & idcirco magis nocivum, quàm alterum, d. l. 4. in fine.

Item promissa est hæredi totius hæreditatis aditio, vel repudiatio, non autem hujus aut alterius partis hæreditariæ, l. 1. & 2. ff. de Acq. vel omit. hæredit. idque facit succedendi jus, quod pro parte agnoscit, vel refutari non potest, præcipuè ex testamento: ne defunctus pro parte testatus, pro parte intestatus decessisse dicatur, contra juris regulas, in l. Jus nostrum, ff. hoc tit. & §. Non autem, Instit. de Hæred. instit.

Item; quando de fundo emendo centum, satisfit quidem, si etiam minoris fundus ematur, l. Diligenter, 5. §. fin. ff. Mandati. Attamen si mandatum sit, ut alicui non Sacerdo-

talis præbenda, vel integra præbenda, vel certi valoris conferatur, non poterit illi Sacerdotalis, nec dimidia, non minoris valoris, etiam volenti, præbenda conferri: cum hac in re diligenter mandati fines observandi sint, propter personam ejus, cui conferri mandatum fuit, quem alio modo honorari noluit mandator, cap. Cui, 27. de Præben. in 6. Quare ubi diversa ratio in minori subest, differtur à regula nostra. Hactenus Canisius.

Subsumo ego: atqui in casu proposito in minori subest diversa ratio; ergo hic differtur ab illa regula. Probatur subsumptum; quia Eucharistia & Poenitentia sunt Sacramenta necessitatis, Matrimonium autem est voluntarium. Et verò quod Extrema Unctio à solo Parocho ministrari debeat, est simplex præceptum Ecclesiæ, quod cessat in necessitate; Matrimonium autem celebrari coram Parocho & testibus, continet formam substantialem, & est decretum irritans Matrimonium aliter factum. Ita Sanchez supra.

Sed hoc est, dicit aliquis, quod quæritur; quare minus in necessitate cesset lex irritans, quàm simplex præceptum, & rationem disparitatis nondum audivimus.

Nunc ergo erigite aures vestras. Ideò lex humana, simpliciter præcipiens, communiter non obligat in gravi necessitate; quia finis hujusmodi legis est bonum commune, cui opponitur communis transgressio legis, quæ nata est legi, quando actus præceptus superat fragilitatem humanam, sicuti reverà superat in gravi necessitate; cum enim possint subditi evadere illam necessitatem, non observando legem, parùm curabunt peccatum, quod alioquin committerent; si lex obligaret; adeoque talis lex non cederet in ædificationem animarum, sed potiùs in laqueum & destructionem; porro potestas legislativa data est hominibus in ædificationem, & non in destructionem, juxta illud Apostoli 2. Cor. 10. v. 8. Nam estis amplius aliquid gloriatius fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram, non erubescam. Igitur tamen Legiflator velit, non potest in gravi necessitate communiter obligare, defectu potestatis.

Sed nunquid eadem ratio legis irritantis? Liqueat manifestè, quod non. Nam supposità obligatione legis irritantis, etiam in qualibet necessitate, nequeunt subditi evadere necessitatem per non observantiam legis; quippe non alio modo possunt eam evadere, ut clarum est, quàm si actus valeat, qui alioquin secundùm legem irritantem invalidus est. Ergo si actus maneat invalidus in quacumque necessitate, frustra subditi attentabunt evadere necessitatem per non observantiam legis irritantis; ac proinde communiter eam servabunt, per consequens lex illa irritans in tanto

Vbi diversa ratio est in minori differtur ab illa Reg.

150. An in casu proposito sit diversa ratio.

151. Quare in necessitate minus cesset lex irritans, quàm simpliciter præcipiens.

2. Cor. 10.

tanto rigore, non est in destructionem; sed potius in adificationem, minimè repugnans bono communi, sed ei valde expediens; ergo Legislator potuit cum tanto rigore illam legem constituere.

152. *Legem irritantem non cessare in necessitate, est communis sensus DD.*
Et verò constituisse probat communis sensus DD. paucis exceptis, inter quos unus est Jacobus de Graffis à Padua Decisionum aurearum libro 2. c. 86. ubi sic scribit: hodie semper Matrimonium contrahi debet in præsentia Parochi Sacerdotis, juxta Navarr. lib. 1. de Officio Jud. Ord. Confil. 1. vel Sacerdotis, facultatem in id ab eo, vel Ordinario habentis, & cum duobus testibus; & hoc quando haberi possunt: nam si necessitas adeò essetürgens, ut copia Parochi & testium haberi non possit, ut contingere possit in secundo & primo casu, tunc per mutuum consensum inter illos, vel in præsentia aliòs Sacerdotis vel testium possit fieri. Hæc ille.

153. *Duo casus, in quibus Jac. de Graffis putat non obligare decret. Trident. irritans.*
Rogas: qui sint isti casus? Primus est: Virgo sub tutela iniqui tutoris constituta, si clandestinè contrahit, ne tutor eam viro ignobili ac indigno tradat in uxorem, non peccat mortaliter.

Secundus: Confessarii & testes, qui curaverunt, ut quidam gladio graviter ictus, & jam jam moriturus duceret in uxorem concubinam suam ex qua liberos susceperat, quò illos faceret legitimos, & quoad transeundum ex hoc sæculo, iter melius ornaret, non peccant, nec in aliquas censuras incidunt, & Matrimonium validum est. Ita hic Auctor, citans Navarr. Man. c. 16. n. 37.

154. *An Navarr. sit ejusdem opinionis.*
Et quidem Navarr. sic loquitur de istis duobus casibus; sed quod per Matrimonium intelligat illud, quod contractum est sine Parocho aut testibus, ibi non dicit; sed videtur per clandestinum intelligere, quod contrahitur coram Parocho & testibus, non præmissis denuntiationibus. Sic enim scribit n. 36. Decimoquarto peccat, qui vel quæ conjux clandestinè Matrimonium sine justa causa contrahit, etiam si contrahat coram Parocho & testibus; quia licet hoc sufficiat ad hoc, ut Matrimonium valeat, non tamen ad hoc, ut desinat esse clandestinum per alia jura, quibus præfatum Concilium non derogat. Hæc ille. Quæ verissima sunt.

Quando ergo numero sequenti dicit, in illis duobus casibus esse justam causam contrahendi clandestinè, non intelligit sine Parocho & testibus, sed sine denuntiationibus; à quibus, tanquam simpliciter præceptis, excusat justa causa, ut Omnes admittunt.

Hinc idem Auctor Man. c. 22. n. 70. inquit: Advertendum quartò, quòd hodie, etià cum justa causa, non valebit (Matrimonium) clam sine Parocho & testibus contractum, licet antea jultè potuisse contrahi diximus. Id enim videtur sentire Concilium, quò par-

te facit facultatem Episcopo relaxandi prædictas denuntiationes, quando ei videbitur conveniens, non tamen facit ei facultatem remittendi præsentiam Parochi & testium. Sic Navarr.

Quod perperam suprà Graffis n. 10. intelligit, quando potest contrahi coram Parocho & testibus. Nam expresse dicit Navarrus, non valere, etiam cum justa causa, si per consequens non valere, tamen si non potest contrahi coram Parocho & testibus, que est justa causa sic contrahendi ante Concilium Tridentinum.

Si autem à me quaeritur; quomodo ergo vera sit ultima pars nostræ Conclusionis *Aliis validè contrahent coram duobus testibus*, scilicet hæretici & Catholici in terris hæreticorum, si ad Ordinarium vel delegatum non sit tutus accessus? Respondeo citatè, quò Pontifex dispensavit, eò quòd alioquin impossibile eis foret contrahere Matrimonium, quòd est maximum inconveniens in terra Repub. Porrò voluntas illa Pontificis dispensatio patet per Decretum Galini allegatum ex Zypæo, quòd etiam aliis Auctoribus eodem modo refertur. Idem autem fuit anno 1603. 19. Januarii, quòd jam Geusii rerum potiebantur.

Quòd addo; quia docent Aliquos non potest illam declarationem valere Matrimonium contracta in terris hæreticorum, tamen si tutus accessus ad Ordinarium vel Delegatum, cum tamen declaratio expressè veritas sit, ut fitum statuat. Ad quam refutationem dicitur tam fuisse in primis tumulibus, antequam hæretici haberent pacem administratiōnem Reip. & pro tunc noluisse Pontifices legem relaxare, modò autem relaxasse.

Audiamus Tannerum disp. 8. de Matr. 3. dub. 6. n. 122. Matrimonia hæreticorum in locis, ubi Concilium non est promulgatum, extra controversiam valida sunt, quòvis sine Parocho contrahantur; in locis & Parochiis, ubi Concilium Tridentinum promulgatum, & hæretici imputè hæreticos tolerantur: necdum quidem terenda censentur à DD. quàmvis sine vero Parocho contrahantur, propter tacitam dispensationem Pontificis, qui sciens ejusmodi Matrimonium non contradicere, nec irrita declarare.

De qua re jam olim anno 1601. disp. de Matr. thesi 56. ita disputavi: Sed quò hæretici faciemus, qui in iis etiam locis & Parochiis, ubi Concil. Trident. est promulgatum, aut sine omni teste & Parocho contrahunt, aut lupum pro pastore adhibent, quò quid omnia eorum hæc Matrimonia, quò ipsi divina vocant obsequia, dicemus illegitima? Certè quidem, cum ipsi alioquin, velint, Ecclesiasticis legibus & sanctionibus teneantur, nisi Rom. Pontificis indulgentia

eos, licet indignos, supradictæ legis obligatione relever, id sine dubio dicendum erit: at si, non obstante eâ lege, honestis nihilominus Matrimonii (eo modo contractis) gaudent, sanè ex ejusdem summi Pontificis, sibi tantopere exosi, ac exosâ gaudent indulgentiâ, sine qua profectò honestè non viverent.

Dici etiam fortasse potest, quâdam quasi publicâ fictione juris, ab Ecclesia tacitè toleratâ, in ejusmodi locis, in ordine ad hunc effectum Prædicantes Pseudoparochos, quasi pro Parochis haberi. Aut denique fortasse dici potest, eo casu, quo sectarii proprios ministros habentes in eadem Parochia, eodemque forè templo parochiano, sibi cum Catholicis communi, suum proprium religionis exercitium habent, etsi non verè & propriè, tamen quâdam Ecclesiæ conniventis interpretatione, suam nihilominus propriam habere parochiam, non loco, sed fide & moribus distinctam, cui supradicta illa Concilii promulgatio facta non sit, quantumvis in eodem Parochiæ Catholicæ loco facta sit. Ex quibus, quæ explicatio verior sit, aliorum esto judicium. Hucusque Tannerus.

Meum judicium est, nullam explicationem veram esse, suppositâ veritate Declarationis, superiùs allegatæ, quando est tutus accessus ad Ordinarium vel Delegatum, ut patet ex tertio articulo. Et sanè verisimile est, Tannerum non vidisse illam declarationem, cum nullam prorsùs de ea faciat mentionem.

Nec dici potest, hæc scripsisse, antequam data foret; quia, ut supra notavi, data fuit anno 1603. Tannerus autem hæc scripsit, aut certè typis evulgavit anno 1627.

Et idem suspicor de Laymano, qui ejusdem fuit sententiæ cum Tannero; sic quippe scribit lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. n. 7. Denique licet in civitatibus Germaniæ, quibus Lutherani cum Catholicis permixti vivunt, v. g. Augustani cives, reverà in spiritualibus subsint Episcopo suo, imò etiam Parocho Augustano; tamen existimandum haud est, Summorum Pontificum voluntatè esse, ut Trident. Decretum se extendat ad Matrimonia illorum, sine legitimo Pastore celebrata: ne multa incommoda oriantur, si eorum filii legitime nati non sint, neque capaces Officiorum, dignitatum, sacrorum Ordinum. Hæc ille.

Suspicio, inquam, nec ipsum vidisse dictam Declarationem, cujus non meminit, & ex qua potuisset colligere oppositam mentem Summorum Pontificum. Impressit autem ista Layman anno 1626.

Itaque vel rejicienda est dicta Declaratio, tanquam non authentica; vel cum Conclus. nostra tenendum est (nisi aliquid aliud obftet) Matrimonia hæreticorum & Catholicorum in terris hæreticorum contracta, sine

præsentia Parochi, aut alterius Sacerdotis de licentia Parochi, vel Ordinarii, esse invalida, quando tentus est ad eos accessus.

Rogas: an sit authentica post Bullam Urbani VIII. de qua non semel in hoc opere mentionem fecimus? Videtur quòd sic, quandoquidem habeamus subscriptionem Hier. Card. Matth. qui verisimiliter fuit Præfectus Congr. & per consequens, non videtur dubitandum, quin etiam fuerit subscripta à Secretario, & munita solito sigillo, quàmvis hoc apud Zypæum suprâ non exprimitur; nihil autem aliud requiritur ab Urbano 8. Ex quo ergo probatur, quòd non sit authentica?

Ex eo, inquis, quòd existant Declarationes in contrarium, quas refert Præpositus de Matr. q. 4. dub. 8. dicens n. 47. In libro responsum Card. excuso Duaci per Bellesium anno 1615. circa cap. 1. citatum, §. An Matrimonium non præsentente Parocho, indicatur, tale Matrimonium nullo modo valere.

Gregorius 13. consultus ab Episcopo Harlemensi, fertur respondisse, Matrimonia in iis locis, sine Parocho contracta, esse invalida. Aliæ tamen responiones videntur indicare esse valida. Sed ex iis, quæ subjiciemus, facile patet, nullam inter hæc esse repugnantiam: ea enim quæ declarant Matrimonia esse irrita, intelliguntur quoad loca, in quibus non sunt hujusmodi Sacerdotes, vel difficilis ad eos patet aditus.

Patet ex responione Card. Bellarmini ad Tricaricensem Episcopum Nuntium Apostolicum in Belgio anno 1600. die 30. Decembris. De Matrimoniis, inquit, contractis, ubi nulli sunt noti proprii Pastores, jam olim actum fuit cum Sanctissimo Domino nostro Clem. 8. & cum Congregatione Concilii Trident. ac sententia communis fuit, Matrimonia illa esse rata, neque ad ea pertinere Decretum Concilii Trid. cum in hujusmodi locis observari non possit. Simili modo respondit idem Card. Domino Cuickio Episcopo Ruremondensi. Similiter Congregatio Card. Domino Archiepiscopo Philippenfi Domino Sasboldo anno, 1603. 19. Januarii respondit. Ita Præpositus.

Est autem hæc responio ea, quam suprâ ex Zypæo descripsimus, & data fuit perpenfis consultationibus Episcopi Tricaricensis, ut patet ex verbis suprâ relatis. Dicit autem Præpositus Congr. sic respondisse Archiepiscopo Philippenfi, quia ipse erat Vicarius generalis in partibus illis, de quibus movebatur quæstio, & forè ipse litteras Nuncii miserat ad Congregationem, unde forè & ipsi responio missa fuit.

Ex quibus omnibus (prosequitur Præpositus

An d. De Declaratione sit authentica.

160. Adducuntur Declarationes contrariæ ex Præposito.

Concilian.

161. Resp. Card. Bellar. ad Episc. Tricaricensem.

Et Episc. Ruremondens.

162.

M m m titus

*Sententia
Præpositi de
Matr. Ca-
tholicorum
in Hollandia.*

firus (sup. n. 50.) deduco, si Catholici in partibus Hollandiæ, vel aliis, Matrimonium contrahant, absque præsentia Sacerdotis, habentis potestatem Matrimonio assistendi; vel eò, quod nullus sit talis, vel verè ignoretur, vel non sit tutus ad illum accessus, validum futurum Matrimonium; non futurum autem validum, si possint talem Sacerdotem, sine magno periculo adire, & coram eodem contrahere. Quia verò plerisque in locis illarum partium, sunt saltem Sacerdotes habentes potestatem assistendi Matrimonii, qui non difficulter possint inveniiri & adiri, rarè Matrimonia aliter contracta erunt valida, atque adeò aliquoties judicatum est, ea posse dissolvi.

Sed particularior horum decisio petenda est ex viris doctis, qui in illis locis degunt, qui perpenis omnibus circumstantiis judicare poterunt, quando (inquit ille) juxta supradictas Cardinaliù responsiones (addo ego: & alias, si quæ forè interea emanaverint) Matrimonium subsistat, quando verò non. Ita Præpositus. Et placet.

163.
*An valeant
Matrimonia
celebrata coram
Magistratu
sancti, in iis
locis, in quibus
toleratur Pastor.
Herinx.*

Tantum subdo hanc difficultatem: an valeant Matrimonia celebrata coram Magistratu, & non coram Parocho, in iis locis, in quibus Pastor toleratur quidem ab Hæreticis, sed eà conditione, ut Sacramenta non administraret, idque tam administranti, quam suscipienti prohibitum sit sub pœna mortis, exilii, vel valde gravis multæ.

Hæc difficultas (inquit Herinx hic disp. 5. n. 11.) à paucis annis locum habuit in ditione Falcoburgensi, & locis vicinis. Eademque à Joanne Myræo Episcopo Antverpiensi anno 1607. die 19. Martii proposita fuit Guilielmo Estio, qui rectè respondit, ejusmodi Matrimonia valere, eò quod ibi non fit tutus ad Sacerdotem accessus, sicut non dicitur tutum iter, ubi homines spoliantur, etiam si non occidantur. Videnturque paria, Parochum abesse, sic ut non sit tutus ad eum accessus, & adesse quidem, sed sic, ut ejus operâ tutò quis uti nequeat, cum utrobique sit æquale periculum in accedendo.

164.
*Quam ob-
probè Syl-
vius, cum
aliquo addi-
samento.*

Idem approbat Sylvius q. 45. suppl. a. 5. §. *Quæritur quærè*. Ubi tamen addit, quod si non sit Parochus in loco; vel sit quidem, sed cum dicto periculo: sint autem in vicinis pagis Sacerdotes, habentes ab Ordinario, vel aliunde facultatem assistendi Matrimonii Christianorum, & circumeuntes oppida & pagos, offerentesque (occultè tamen & cum periculo) Sacramenta & operam suam: illi qui non coram tali Sacerdote contrahunt, cum possint, absque gravi suo periculo, eum vel accersere, vel adire, invalidè contrahant; quia licèt non sine suo periculo præstet operam, cum tamen eam offerat, contrahentes possunt servare Decretum Concilii, ideòque ad illud tenentur. Hucusque Herinx.

Valde profectò rationabile esse videtur, ut Matrimonium valeat, quando impossibile est, moraliter saltem, esse præsentia Sacerdotis, habentis potestatem assistendi Matrimonio; ne alioquin impossibile sit & ipsum Matrimonium; adeòque cogantur hujusmodi homines cælibem vitam docere, qui alioquin vellent, si possent, Decretum Conc. Tridentini observare.

Sin autem possint commodè observare, ex malitia nolint; quia contemnunt legem Ecclesiæ, & ipsam Ecclesiam; non videtur Ecclesiam debuisse propter eorum malitiam legem suam relaxare, ne commodum ex malitia sua reportent, maxime cum ea inconvenientia nata sint sequi ex hujusmodi Matrimonii, si omninò clam contrahantur, propter quæ Ecclesia illa Matrimonia irrita. Alioquin dicamus, hæreticos esse illorum omnibus legibus Ecclesiasticis; quæ proinde eas non observant, nec unquam observabunt, quoniam non agnoscunt in tali potestatem legislativam.

Respondent Adversarii: malitia non patrociniari, sicuti malitia non patrociniatur his, qui sine justa causa, seu ex causa Concilium non receperunt, vel Decretum istud non promulgaverunt. Quis ergo patrociniatur? Bonitas legislatoris, quæ in eorum pervicacia seu malitia sit alioquin occasio hujus relaxationis; veluti duritia cordis Judæorum fuit occasio dispensationis seu licentiæ dissolvendi Matrimonium per libellum repudii, Matth. 19. & *Quoniam Mosis ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.*

Unde rectè dixit Corus a. ult. 33. q. 3. §. n. 7. *Frequenter duritia solutorum est causa, ut aliquis relaxetur eis, quod alias esset eis relaxari, si essent tractabiles. Sicut in collegio, videns collegium prorsus ad aliquod oppositum esse honestius, & utilius, potest illud oppositum statim uti uti, si essent faciliter inclinabiles, potest tamen loquere, vel si statutum est, relaxare, hoc justè, ne stante illo, ipsi multiplicentur.*

Ad aliud respondent: non consistit relaxatio aliorum præceptorum; quæ post reductionem illarum civitatum ad fidem Catholicam, habetur ratio eorum in Confessionibus. Sed contrà; neque constituta relaxatio illius legis irritantis.

Immo, inquit, constat; quia post reductionem illarum civitatum non declarantur illa Matrimonia irrita, filii agnoscuntur legitimi, & nihil attentatur circa revalidationem istorum Matrimoniorum, cum alioquin Ecclesia tunc persequatur concubinas. Respo. Ecclesiam non posse commode facere illam declarationem, propter plurimam & gravissimam inconvenientiam, quæ

ex ea orientur, ut consideranti patet. Quare
judicat expedire, ut relinquatur in bona
fide, & dissimulentur peccata, saltem mate-
rialia; sicut permittit alia peccata, etiam for-
malia, ut fornicationes & usuras.

168. Confirmant hæc Aliqui ex Appendice
Concilii Later. tit. de Clericis Matrimonio
copulatis &c. ubi Alex. 3. c. 4. sic ait: *Si verò
Subdiaconi contraxerint Matrimonium, eos,
dummodo ante tales fuerint, quòd timendum sit,
ne pro una pluribus abutantur, dissimulare po-
teris cum suis mulieribus remanere, quia tole-
randum est malum, ut peiora vitentur.* Inde ta-
men non licet inferre, illa Matrimonia fuisse
valida; si enim fuissent valida, malè diceret
Pontifex: *Quia tolerandum est malum; jam
enim non fuisset malum, remanere cum suis
mulieribus.*

169. Præterea: Innoc. Papa 2. (qui 30. annis
præcessit Alex. 3.) in Concil. Romano c. 7.
& refertur 27. q. 5. c. 40. sic ait: *Us lex con-
sentientis, & Deo placens munditia, in Ecclesia-
sticis personis, & sacris Ordinibus dilaturur,
statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Dia-
coni, Subdiaconi qui sanctum transgre-
dientes propositum, uxores sibi copulare præ-
sumpserint, separentur. Hujusmodi namque copu-
lationem, quam contra Ecclesiasticam regulam
constat esse contractam, Matrimonium non esse
censemus.*

Ergo tempore Alex. 3. Matrimonium
Subdiaconi erat invalidum, & tamen per-
mittitur remanere cum sua muliere ad evi-
tandum majus malum. Ergo ex eo, quòd Ec-
clesia toleret Matrimonia hæreticorum, con-
tracta sine præsentia Parochi, non bene in-
fertur ergo illa approbat tanquam valida, sed
tantum permittit ea, ad evitanda majora mala.

170. Quantum ad legitimationem filiorum, il-
la concessa fuit à Principibus Belgii Archi-
duce Alberto & Isabella Clara Eugenia piæ
memoriæ anno 1609. art. 33. Induciarum,
ubi generaliter omnes subditi tam Archidu-
cum, quam Statuum, cujuscumque qualita-
tis aut conditionis sint, declarantur habiles
ad hæreditatem, tam ex testamento, quam
ab intestato, juxta consuetudines locorum.
Si autem Ecclesia tunc judicasset illa Matrimonia
valida, quid opus fuisset illà decla-
ratione?

Et verò quòd non debeat haberi ratio il-
lius invaliditatis, & de facto non habeatur,
in Confessione, unde probatur?

An fortè ex praxi Confessariorum? Scio
Missionarios nostros in Hollandia & aliis
partibus hæreticorum hæctenus inquietos
fuisse; quamvis hodie aliqui conentur se
quietare per responsum aliquod, quod dicunt
Episcopum suum à Cardinalibus accepisse
super validitate. Si ita est, per me licet,
sint quieti. Interim aveo videre id responsum

typis vulgatum cum debita subscriptione.
Expectans expectabo.

Si dixeris: Declar. Card. sup. ex adverso
adductæ, jam abrogatæ sunt per contrariam
consuetudinem; cum etiam ipsa lex irritans
per decennium possit abrogari; maximè cum
dictæ declarationes non sint satis promulga-
tæ, utpote sibi mutud contrariæ.

Respondeo: nullam in eis esse contrarie-
tatem, ut supra ostendimus ex Præposito,
Quod attinet ad consuetudinem; scimus quid-
dem ita contrahi in illis partibus Matrimo-
nia, saltem ab hæreticis, sed quòd hujusmo-
di Matrimonia sint valida, & pro talibus ab
Ecclesia habeantur, unde constat? Sanè non
nisi ex novo responso Cardinalium, de quo
statim memini. Deinde; etiam ex consue-
tutine hæretici non servant alias leges Ec-
clesiasticas, num inde bene infertur: per il-
lam consuetudinem has leges esse abrogatas?

Si rursus objicias: Ecclesia supplet juris-
dictionem in Sacramento Pœnitentiæ, quan-
do quis habet titulum coloratum: & similiter
jus civile in rebus politicis ergo etiam hic
supplet Ecclesia illam solemnitate, cum
illa jurisdictio non sit minùs essentialis va-
lori actuum, quam hæc solemnitas.

Respondeo 1. de illa suppletione juris-
dictionis constat ex jure communi, & commu-
ni consensu omnium DD. Nunquid etiam
de suppletione hujus solemnitatis?

Respondeo 2. haud sufficere titulum co-
loratum, nisi cum errore communi, id est,
Ecclesia non supplet jurisdictionem, nisi in
casu, quo communiter existimatur inesse
jurisdictionem, quæ tamen reverà non inest,
idque propter inconvenientia, quæ aliàs se-
querentur; jam autem in casu præsentis, ma-
nifestum est, illam solemnitate non fuisse
observatam, sed ex malitia omiffam. Sicuti
ergo in casu, quo ex malitia, & sciente omni
populo, aliquis exerceret actus jurisdictionis,
quam non habet, Ecclesia non suppleret eorù
invaliditatem, sive jurisdictionem; ita nec im-
præsentiarum supplet illam solemnitate,
cum sciente omni populo sine ea contrahatur.

De cetero durum satis videtur Dicastil-
lioni hic disp. 3. n. 29. etiam seclusà quavis
Pontificis declaratione, non posse contingere
casum, in quo lex, in aliquo loco seu Regio-
ne promulgata, inhabilitans contractum seu
personas contrahentes ad contrahendum, in-
telligatur cessare. Quis enim dicat, non posse
validè contrahi Matrimonium absque Paro-
cho & testibus, si in Hispania v.g. iterum
(quod Deus avertat) superveniant Mauri,
& Templis, Parochiis, Ecclesiisque destru-
ctis, pauci fideles Baptizati ibi maneat?

An fideles ibi manentes, Parochis & Epis-
copis, aliisque Superioribus Ecclesiasticis or-
bati, non poterunt ibi contrahere Matrimo-
nium,

M m m 2

171.
An d. Decla-
rationes
Card. sint
abrogatæ.

172.
Objectio.

173.
Prima solutio.

Secunda.

174.
Casus in quo
putat Dicast.
valere Matr.
sine Parocho.

nium, sed cogentur cælibem vitam agere, vel ad alias Regiones extra Hispaniam transire, ut ibi possint coram Parocho & testibus inire Matrimonium? Ego certè nunquam credam: quàmvis enim ibi promulgatum fuerit Trident. & inhabiles reddiderit fideles, ad sic contrahendum, postea nihilominus destructâ Ecclesiâ, Parochiis, & Diocesis, censetur destructa promulgatio in Parochiis, cum nulla jam restet in eo Trojana excidio Ecclesia aut Parochia, sed campus ubi Troja fuit.

Pari ergo ratione in his Regionibus septentrionalibus, præsertim in Saxonia, & similibus, ubi ne nomen quidem Parochi auditur, aut Parochiæ Catholicæ (etiãmsi fortè olim alicubi fuisset promulgatum, & receptum Trident.) intelligi jam potest lex, aut illius promulgatio cessasse, & valere atque licere Matrimonium sine Parocho inquit, cessante ipsâ inhabilitate, per legem inductâ. Hæc ille. Quæ utrique imponunt huic controversiæ.

175. *An infideles inhabitantes loca Christianorum teneantur contrahere coram Parocho.*
Si autem à me quæritur; quid dicendum de infidelibus, qui inhabitant loca Christianorum, in quibus viget Decretum Tridentini? Respondeo cum Sanchez lib. 3. disp. 17. n. 8. non teneri coram Parocho & testibus contrahere, quia hæc lex Concilii est merè Ecclesiastica, & ut talis est recepta à Principibus Christianis, veluti lex jejunii & similes; aliàs non obligaret in toto orbe, sed in solis Ecclesiæ oppidis: infideles autem, cum extra Ecclesiam omninò sint, non subiacentur legibus Ecclesiasticis, juxta illud 1. Cor. 5. v. 12. *Quid enim mihi, de iis, qui foris sunt, judicare?*

176. *An valeat Matrimonium publicè contrahendum, si Parocho desit.*
Quæritur etiam hic Aliqui; an quando Matrimonium publicè contrahitur, sciente majori vicinæ parte, si Parochus desit, nihilominus valeat. De hoc casu sic scribit Navar. in Man. c. 22. n. 69. Advertendum primò; quòd Concilium non annullat omnia Matrimonia clandestina, sed solum illa, quæ sunt sine præsentia Parochi &c. Præterea; quòd nil expressè decernit de Matrimonio contracto in facie Ecclesiæ, sine Sacerdotis proprii vel aliùs præsentia. Et quòd non valeat, urget versiculus *Qui aliter*. Et contrà, quòd valeat, facit, quòd videtur intelligendus de contrahentibus clandestinè. Hæc ille.

Et quòd valeat, ulterius probatur: quia in tali casu intervenit aliquid æquivalens solemnitati, requisitæ à Concilio Tridentino, ex quo finis ab eo intentus comparatur: nam tunc constat Ecclesiæ de Matrimonio, nec poterunt contrahentes, eo relicto, aliud inire; ergo est validum.

177. *Non valeat*
Sed oppositum tenendum est, & communiter tenetur; scilicet, nullatenus tale Matrimonium valere; quia (inquit Sanchez supra n. 7.) Trident. statuit formam substantialem pro Matrimonio contrahendo; forma autem specificè & propriè, & non per æquipollentiam impleri debet, ut dixi lib. 2. disp. 1. n. 17. Deinde; quia non est verum, obtrinetur finem, intentum à Tridentino: nam Concilium intendit, cum Matrimonium sit Sacramentum, ritè celebrari, & coram Ministris Ecclesiæ proprio Pastore, vel de ejus licentia, qui finis in hoc casu non obtinetur. Et in tenet idem Navar. Summâ latinâ c. 27. n. 144. Hæc Sanchez.

Subscribo verba Navarri. Peccat primò conjux modis suprà positis, & non completè sponsalia, clandestinè contracta &c. ut videtur contracto publicè, etiam coram toto populo, sine præsentia Parochi, vel alterius Presbyteri cum licentia illius, vel Obis, ita Navar. Non peccaret autem, si Matrimonium foret validum. Ergo secundum hoc est invalidum: quod optimè & efficaciter probatur ex illo versiculo: *Qui aliter, nonnulla sit mentio alterius clandestinè, quàm absentis Parochi & testium, quæ illa est, obtrinet Decretum.*

Fateor, comparatur aliquis finis, intentus à Concilio, per illud æquipollens, sed non omnis, ut bene Sanchez supra notat; cum si intendisset Concilium solum probatorem Matrimonii in foro Ecclesiæ, fortè ad illum sufficere potuisset præsentia duorum vel trium testium; unde in his locis conceptum hoc Decretum (ut refert Palavicinus Hist. Concil. Trident. lib. 2. c. 3. & 4.) *Sacro sancta Dei Ecclesia Synodus Sancta, animadvertens magna incommoda, & gravia peccata, quæ ex clandestinis conjugio ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum sepi priore assensu qua clam contraxerunt, relicta, cum aliis contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterant, alias gravissimis poenis ea prohiberunt, tamen irrita non fecit. Sed hæc sancta Synodus cum animadvertat, remanere illud propter hominum inobedientiam iniquè parùm profuisse, decernit, ut in posterum Matrimonia illa, quæ clam contrahuntur ab ipsa tribus testibus, irrita sint, quemadmodum præsentis Decreto irrita faciunt.*

Postea die 7. Augusti idem Decretum aliam in formam ita redactum, Concilio proponit. *Præcipit Sancta Synodus, ut cunctæ personæ, quæ in posterum auderint contrahere Matrimonium aut sponsalia, absque præsentia saltem trium testium, sine validitate ad ejusmodi Matrimonia aut sponsalia contrahenda, adeoque cuncta ab ipsi gesta ad Matrimonium, aut ad sponsalia contrahenda, irrita sint, sicuti præsentis Decreto irrita redduntur.*

Sed quare putamus, neutram illarum formam

quam ministerio, petito quidem, tametsi coacto, aurium & oculorum. Hucusque Pallavicinum.

Adde ego: multum verisimile esse, Patres requisivisse presentiam Parochi, seu alterius Sacerdotis, de ejus vel Ordinarii licentia, non solum propter rationes jam allegatas, sed etiam propter reverentiam debitam Sacramento, ut patet ex dicto Lotharingi, relato Concluf. preced. ibi: Optari à se in Decreto, ut, propter solemnes alios ritus, opus esset ad vim Sacramenti, etiam Sacerdotis benedictio; quando heretici volebant, ut impii ipsorum ministri nuptiis bene precarentur, multo convenientius id agendum in Ecclesia Catholica, in qua veri sunt Dei ministri, verique Sacerdotes. Sic ille.

Et quamvis id non obtinuerit Lotharingus; quippe non est necessaria ad valorem Matrimonii benedictio Sacerdotis, ut ex alibi dictis patet; equidem concessa ei fuit necessitas presentiae seu assistentiae Parochi, aut alterius Sacerdotis, non tantum ad securam stabilitatem probationem, sed etiam ad majorem solemnitatem Sacramenti. Porro hæc major solemnitas non suppletur per presentiam, etiam totius populi, si Parochus absit; sed neque illa securam stabilitatem probatio, ut consideranti singula jam dicta, perspicue manifestum fiet. Atque ut haberetur, cessante fine hujus legis solum negativè in casu particulari, non cessat ipsa lex, ut superius diffusè ostendimus, ex Coninck & Pontio.

Sit ergo resolutio finalis: Matrimonium, quod contrahitur coram toto populo, est invalidum, si solus absit Parochus; quia aliter contrahitur, quam presente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia. De hac licentia plura inferius suo loco.

Hic tantum noto; quod licet Ordinarius possit dare licentiam contrahendi coram alio Sacerdote, haud equidem dispensare in hoc Decreto, sic ut valeat Matrimonium aliter contractum. Quamvis enim, inquit Sanchez supra n. 6. possit Episcopus semel vel iterum dispensare in lege Pontificis vel Concilii in casu magnæ necessitatis (ut dixi lib. 2. disp. 40. n. 3.) at in hoc casu nullo modo potest.

Primo; quia Trident. sess. 24. c. 1. de refor. Matr. constituit formam substantialem, & ponit Decretum irritans. Deinde; quia Concil. reddit omnino inhabiles contrahentes ad sic contrahendum, & dictio, Omnino, excludit omnem gratiam & dispensationem.

Præterea; quia qui de uno dicit, de altero negare videtur, cap. Nonne, de Præsumpt. ibi: Duo quippe ei (Jesu) illata fuerunt, unum batio.

M m m m 3

182. Ratio ubi quam fuerit requisita presentia Parochi.

Concluditur.

183. Ordinarius non potest dispensare in decreto Trident. Sanchez.

Probatur 1. & 2.

184. Tertia probatio negavit.

marum placuisse Patribus Concilii? Audiamus Pallavicinum: Plures, inquit, concordabant in exigendis tribus testibus, non item solis duobus, cum facile contingat, ut unus ex duobus moriatur, aut abscedat, adeoque Matrimonii probatio haberi non possit. Postea perpensum est, nimis pariter facile fore, Matrimonium contrahi coram tribus hominibus vagis, ac puelle ignotis, quibus abeuntibus, facti testimonium haud extaret, & in absurda pristina incidere.

Quapropter haud satis consulebatur, nisi stabili teste quæsito, qui contracta connubia in codicem referret. Hujusmodi cenferi posse aut Scribam, aut Parochum. Scriba ad hoc idoneus visus non est, propterea, quod cum innumeri Scribæ essent, duo in eo vitia cognoscebantur: alterum facile potuisse à partibus, saltem ex utriusque consensu, ubi eas contracti Matrimonii pœniteret, antecedens vinculum occultari; alterum difficulter à Magistratu compertum iri, an quispiam ligatus, an solutus esset, & an liberi legitimi, an nothi.

Accedebat; Scribam citra laborem plurimum adduci posse, seu per veram, seu per simulatam ignorantiam, ut in tabulas referret Matrimonium inter hujusmodi capita, quibus id vetitum esset, tametsi ex impedimento, non irritum contractum reddente: exempli gratiâ, si quis legitimis sponsalibus cum altera obstructus fuisset, aut ex aliquo delicto interdictum illi esset cum hac contrahere, aut si debita denuntiationes haud præcessissent: quod non ita facile impetrabitur à Parocho, melius ejusmodi res edocto, magisque Ecclesiasticas pœnas permissente. Et quamvis consulari possit Matrimonium coram ipso, etiam invito, tamen illicita conjugia, quippe quibus obex & dedecus prævidentur; raro contrahi solent, aut possunt alibi, quam in locis semotis, quod tam facile non est, ut fraude aut vi Parochus adducatur. Hæc ille sup. c. 8. n. 16.

Et prosequitur n. 17. His permoti rationibus tum Episcopi, tum Oratores, tum etiam ipsi Principes Christiani, satius habuerunt, opus esse ad efficaciam Sacramenti presentiam Parochi, ex quo ingentia bona, & nullum incommodum provenire. Ecclesiastici verò se adeo abstinuerunt ab aviditate acquirendi sibi novi juris in his contractibus, ut cum Gallorum Oratorum postulatio urgeret, ut Sacerdos Matrimonio præfuerit (quod verbum sonabat plusquam simplicis testis presentiam, nimirum voluntatem & auctoritatem) Patres quò quantum possent libertatem contrahendi servarent, quæsitâ solum securâ stabilitque probatione, noluerunt Parochum alio modo concurrere, quod spe&abat ad efficaciam necessitatem, præter-

Cap. 5. de *negavit, alterum tacendo concessit*. Et l. 12. ff. de *Judiciis*, in principio: *Cum Praetor unum ex pluribus judicare velit, ceteris id committere videtur*. Sed Trident. dicto cap. 1. statuit, denuntiationes praemittendas esse Matrimonio, illudque coram Parocho & testibus contrahendum, & concedit facultatem Episcopo dispensandi in denuntiationibus; ergo videtur eam negare circa Parochi & testium solemnitatem.

*Ea nititur
Gloss. cap.
15 de Cler.
non resid.*

Quo argumento utitur Gloss. cap. *Ad auasentiam*, de Clericis non resid. verb. *Ut duo*, dicens: *Per hoc intellige, sup. eodem*, De cetero, *ut duo ex Canonici possint esse in servitio Episcopi, ita quod non priventur beneficio suo interim*. Si vero plures essent, privarentur ex eo quod concedit de *duobus*, intelligitur prohibere de *pluribus*, arg. 25. *dist. Qualis & sup. de Presumpt. Nomen*.

185.
*Resp. ad
eum.*

Sed ego hoc argumento uti nolo; quippe responderi posset, hic negari Episcopo dispensationem circa Parochi praesentiam, quando facilis est recursus ad Pontificem, sive extra casum omnimodae necessitatis, extra quem potest dispensare in denuntiationibus; & sic verum est, quod de uno dicitur, de altero negatur, etiam concessio, quod Episcopus posset dispensare in casu omnimodae necessitatis circa praesentiam Parochi, sicuti potest dispensare in aliis impedimentis dirimentibus, quando occulta sunt, & urget gravis necessitas tam ante, quam post contractum Matrimonium, ut suo loco videbimus.

186.
*Resp. ad 1.
prohibitionem.*

Nec obstat *ly Ominno*; quia certum est, ut superius diximus, non excludere dispensationem Pontificiam; ergo nec videtur excludere dispensationem Episcopalem pro illa necessitate, quoniam virtualiter est Pontificia, id est, specialiter pro illo casu concessa a Pontifice, ne alioquin lex potius sit in destructionem, quam in aedificationem animarum.

Resp. ad 2.

Quod autem addit Sanchez; Concilium constituere formam substantialem, quid tum? Quare, sicut Pontifex potest illam formam tollere, sive in generali, sive in particulari casu, quare id ipsum non possit Episcopus nomine Pontificis in extrema necessitate, sicut potest habitare corpora, alioquin ad contrahendum inhabilia, in eadem necessitate?

187.
*Novus probatio
communi
sententia.*

Itaque quod me maxime movet, ad amplectendam communem sententiam, quae negat Episcopo eam potestatem, est; quod nusquam legatur, quempiam Episcopum circa illam praesentiam dispensasse, aut aliquid immutasse, sicut legitur dispensasse in aliis impedimentis dirimentibus occultis.

Impugnatur.

Quamquam & ad hoc aliquis dicere posset; nunquam occurrit talis necessitas, in

qua opus erat contrahere abique praesentia Sacerdotis, & testium, cum facile aliter Sacerdos haberi possit, qui de licentia Ordinarii assistat, uti & duo vel tres testes, & ideo nusquam legitur, Episcopum in illa praesentia dispensasse; quia sine iusta causa nequit dispensare. Quid autem faceret, si iusta causa dispensandi occurreret, quibus bis edicet?

Respondeo: recta ratio edicit, Episcopum non dispensatum contra torrens DD. qui ei negant potestatem dispensandi ne exponat manifesto periculo sic contrahentes perpetuae fornicationis, dum per se legitime conjunctos, cum tamen non sint legitime conjuncti, & per contrahens Sacramentum Matrimonii manifeste periculo invaliditatis; neque enim habent legi Aliquem, qui doceat, Episcopum potest dispensare.

Et vero quia casus rarissimi est, praeterea moram petendi dispensationem non moram advocandi Sacerdotem, hinc non debuit illa potestas Episcopi haberi; sed sufficit, ut solus Pontifex habeat. Secus contingit in aliis impedimentis, quae frequentius obveniunt, & in casibus, nisi Episcopus posset dispensare, manifestum esset saluti animarum, ut per contraheranti singula, & suo loco uberius explicabitur.

Impresentiarum sequitur tractatus de obligatione peregrinorum, quoniam, ut in eorum locum, uti Trident. mandavit, obligat, si divertant ad loca, ubi non obligat, vel e contra in loca, ubi non obligat, si divertant ad loca, ubi obligat, generatur contrahere coram Parocho & testibus. Haec est nostra resolutio:

CONCLUSIO VI

Peregrinus valide contrahitur Parocho & testibus, ubi Concilium non est receptum, nisi forte peregrinetur in fraudem, tunc valide ubi est receptum.

L Oquitur 1. pars Conclus. de peregrinis in cujus habitationis loco aliquando Tridentinum fuit promulgatum & acceptatum, saltem quoad hoc Decretum, ita uti contraheret, ubi habitat, sine Parocho & testibus Matrimonium non valeret, iam non valet, quia contrahit in loco peregrinationis, in quo Decretum illud Tridentinum nunquam fuit promulgatum & acceptatum, quae est communis doctrina.

Fundatur in eo; quod peregrini non obligantur.